

**REGIONŲ ADMINISTRACINIO TEISMO
2025 METŲ VEIKLOS ATASKAITA**

2026 m. d.

Vilnius

TEISMO VADOVO PRANEŠIMAS

Regionų administracinis teismas (toliau – ir Teismas) yra vienintelis pirmosios instancijos administracinis teismas, kurio teisingumas apima visą Lietuvos Respublikos teritoriją. Regionų administracinį teismą sudaro penkeri teismo rūmai: Vilniaus rūmai, Kauno rūmai, Klaipėdos rūmai, Šiaulių rūmai ir Panevėžio rūmai. Regionų administracinis teismas nagrinėja skundus (prašymus, pareiškimus) dėl, pavyzdžiui, mokestinių ginčų, norminių administracinių aktų teisėtumo patikros, žalos, atsiradusios dėl valstybinio administravimo subjektų ir savivaldybių administravimo subjektų neteisėtų veiksmų, atlyginimo, atsisakymo užsieniečiui išduoti leidimą gyventi ar dirbti Lietuvoje ar tokio leidimo panaikinimo, dėl užsieniečiams išduotų leidimų gyventi Lietuvoje pakeitimo, prieglobsčio (pabėgėlio statuso ir papildomos apsaugos) nesuteikimo ar panaikinimo, Konkurencijos ar Energetikos įstatymuose nustatytų reikalavimų pažeidimų ir kt.

Strateginiai Regionų administracinio teismo veiklos tikslai buvo didinti teisinės sistemos veiksmingumą, užtikrinti kokybišką teisingumo vykdymą, stiprinti visuomenės pasitikėjimą Teismo veikla. Didžiausi iššūkiai, su kuriais 2025 metais susidūrė Teismas, siekdamas pirmiau paminėtų tikslų, buvo didžiulis gaunamų ir išnagrinėtų bylų skaičius, nemažas neišnagrinėtų bylų likutis, nepakankami teismui skiriami valstybės biudžeto asignavimai ir nekonkurencingi teismo valstybės tarnautojų ir darbuotojų atlyginimai.

Neatsižvelgiant į visus šiuos iššūkius, 2025 metais išnagrinėjome rekordinį bylų skaičių – 19 309, tai yra beveik tūkstančiu daugiau nei gavome. Šis rezultatas rodo itin didelį teisėjų ir viso Teismo personalo profesionalumą, atsakomybę ir susitelkimą dirbti esant itin dideliame darbo krūviui. Vis dėlto net ir taip intensyviai dirbant nepavyko itin ženkliai sumažinti bylų likučio ir šiuos metus baigėme turėdami

6 438 neišnagrinėtas bylas. Šis likutis išlieka dėl kelių priežasčių: dėl jau keletą metų administracinius teismus užplūdusio ypač didelio bylų skaičiaus, įskaitant tai, kad tam tikrų kategorijų bylos turi būti išnagrinėtos skubos tvarka pagal įstatymuose nustatytus sutrumpintus bylų išnagrinėjimo terminus, taip pat dėl didelės teismo personalo kaitos dėl nedidelio darbo užmokesčio. Kad darbo krūvis yra be galo didelis, rodo ir labai aukštas teisėjo darbo krūvio koeficientas – šiais metais Teismo teisėjo krūvio koeficientas yra 70,13, taip pat vienam teisėjui tenkantis per metus išnagrinėtų bylų skaičius – 581 byla. Šią problematiką (itin didelį ir vis didėjantį teisėjų darbo krūvį, didelį gaunamų naujų skundų (pareiškimų, prašymų), skaičių) išspręstų įstatymų pakeitimų iniciatyvos – dalį administracinių bylų perduodant ikiteisminei komisijai.

Džiugu, kad administracinių teismų reforma jau duoda apčiuopiamų rezultatų. Automatizuotas bylų skirstymas tarp visų teismo rūmų teisėjų bendra eile leido iš esmės suvienodinti darbo krūvius, o teisėjų specializacija sudarė prielaidas stiprinti nagrinėjamų bylų kokybę ir sprendimų stabilumą. Nuosekliai siekėme stiprinti ir teismo bendruomenę – organizavome bendras veiklas, mokymus, skatinome profesinį bendradarbiavimą tarp skirtingų rūmų. Tai padėjo kurti vieną bendrą organizacinę kultūrą ir užtikrinti nuoseklų veiklos standartą visoje Lietuvoje.

Svarbiu pasiekimu laikytinas ir bendradarbiavimas su Vilniaus universiteto Teisės fakultetu bei dalyvavimas Lietuvos mokslo akademijos organizuotame konkursinės doktorantūros temų atrankos procese. Teismo pasiūlyta tema „Valstybės valdžią vykdančių subjektų aktų imunitetas: sankirta tarp konstitucinės ir administracinės justicijų“ buvo atrinkta ir finansuota – tai svarbus žingsnis stiprinant mokslo ir teismų dialogą bei prisidedant prie administracinės justicijos doktrinos plėtros.

Kaip jau minėta, nemažų iššūkių kėlė ir finansinė situacija. Teismui skiriami valstybės biudžeto asignavimai jau kelerius metus neatitinka realių poreikių, o 2025 metais finansavimas dar sumažėjo. Jau 2025 metų pradžioje turėjome sumokėti 160 794 Eur mokesčių, susijusių su darbo užmokesčio apmokestinimu už 2024 m. gruodžio mėnesį, skolą, taip pat 4 019 Eur pašto paslaugų bei 5 704 Eur pastatų išlaikymo sąskaitoms apmokėti. 2025 metais Teismo naudai buvo du kartus perskirstyti asignavimai tarp teismų (60 tūkst. ir 159 tūkst. Eur) ir dar pavyko sutaupyti ryšių, transporto ir kitoms išlaidoms skirtų lėšų ir perkelti 50 477 Eur į darbo užmokesčio eilutę. Tačiau net ir itin taupant lėšas metų pabaigoje už gruodžio mėnesį mokėtina darbo užmokesčio ir mokesčių suma siekė 272 523 Eur, t. y. beveik 111 000 Eur daugiau nei 2024 m., nors per metus vidutiniškai buvo vienas laisvas teisėjo etatas, be

to, siekiant efektyviai naudoti darbo užmokesčio lėšas, buvo optimizuotas darbuotojų skaičius padaliniuose. Vis mažėjantį skiriamą finansavimą labai gerai iliustruoja ir apskaičiuota vienos išnagrinėtos bylos kaina – apie 400 Eur. Tiek Teismas gauna valstybės biudžeto asignavimų už vieną išnagrinėtą bylą (palyginti 2024 m. vienos išnagrinėtos bylos kaina – 552 Eur).

Klausimai, kad dabartinis finansavimo modelis neužtikrina konstitucinių teismų nepriklausomumo garantijų ir neatitinka realių teismų veiklos poreikių ir kad pagal teismų finansavimą Lietuva yra tarp atsiliekančių šalių, nuolat keliami ir Teisėjų taryboje. Atsižvelgdama į susidariusią situaciją, Teisėjų taryba inicijavo teisės aktų pakeitimus. Tikiu, kad konstruktyvus bendradarbiavimas su konstituciniais partneriais leis užtikrinti stabilų ir konstitucinius principus atitinkantį teismų finansavimą.

Sudėtinga finansinė aplinka tiesiogiai veikia ir situaciją dėl žmogiškųjų išteklių. 2025 metus baigėme trūkstant 4 teisėjų padėjėjų ir 4 teismo posėdžių sekretorių. Nekonkurencingas darbo užmokestis apsunkina naujų darbuotojų pritraukimą, ypač didžiuosiuose miestuose. Vis dėlto džiugu, kad pavyksta išlaikyti ilgametę darbo patirtį ir aukštą profesinę kvalifikaciją turinčių darbuotojų branduolį. Be teismo personalo, Teismui trūko ir teisėjų: nors metų pradžioje buvo užpildyti visi teisėjų etatai, tačiau kovo ir lapkričio mėnesiais, pasibaigus įgaliojimams, darbą baigė 2 teisėjai, o naujų nepaskirta.

Didelį dėmesį skyrėme darbuotojų motyvacijai ir profesiniam augimui – sudarėme galimybes dalyvauti mokymuose, seminaruose, kituose kvalifikacijos kėlimo renginiuose, derinti darbą su studijomis, taikėme lankstesnes darbo organizavimo formas. Šios priemonės prisideda prie darbuotojų įsitraukimo ir padeda užtikrinti veiklos tęstinumą.

Nepaisydami didelio darbo krūvio ir ribotų išteklių Teismo posėdžių salėje ir bendraudami su teismo lankytojais, proceso šalimis siekiame išlaikyti aukščiausią aptarnavimo kartelę, nes suprantame, kad teigiama Teismo lankytojų patirtis gali priklausyti ne tik nuo galutinio sprendimo, bet ir nuo asmens aptarnavimo atvykus į Teismą. Džiaugiamės, kad asmenys tai įvertino ir, užpildę anonimines asmenų aptarnavimo kokybės anketas, skyrė 4,91 balo iš 5 galimų. Tai aukščiausias rezultatas per pastarąjį laikotarpį, patvirtinantis augantį teismo lankytojų pasitenkinimą ir ryškų teigiamą požiūrį į teismo darbuotojų darbą.

Taigi 2025 metai buvo didelių iššūkių, bet kartu ir reikšmingų pasiekimų metai. Rekordiniai darbo rezultatai, reformos pažanga, didėjantis visuomenės pasitikėjimas teismais sudaro tvirtą pagrindą tolesnei veiklai. Sieksime, kad 2026 m. dar labiau

didėtų teisminės veiklos veiksmingumas, būtų užtikrintos asmenų teisės į tinkamą teismo procesą išlaikant bylų nagrinėjimo spartą ir kiek įmanoma trumpinant jų trukmę, gerėtų teisingumo vykdymo kokybę išlaikant ir didinant priimamų Teismo procesinių sprendimų stabilumo rodiklius. Vis dėlto vis mažinami skiriami valstybės biudžeto asignavimai kelia didžiulį nerimą dėl valstybės tarnautojų ir teismo darbuotojų, kurie yra itin aukštos kvalifikacijos, turintys specifinių kompetencijų, išlaikymo.

Skaičiuojame, kad, dirbdami didžiuliu krūviu ir neužpildę visų etatų, taip pat vėl nekeldami darbo užmokesčio teismo valstybės tarnautojams ir darbuotojams, kuris šiuo metu yra ir taip gerokai mažesnis už šalies vidutinį mėnesinį darbo užmokestį, metų gale turėsime net 500 000 Eur įsiskolinimą.

I SKYRIUS

STRATEGINIŲ IR VEIKLOS TIKSLŲ ĮGYVENDINIMAS

Teismo veikla prisideda prie 2021–2030 metų Nacionaliniame pažangos plane (toliau – ir NPP), patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998, nustatyto 8 strateginio tikslo „Didinti teisinės sistemos ir viešojo valdymo veiksmingumą“ 8.1 uždavinio „Didinti teisingumo sistemos efektyvumą ir veiksmingumą“ pasiekimo, tačiau Teismas nėra atsakingas už NPP nustatytų strateginių tikslų poveikio rodiklių reikšmių pasiekimą ir, nuolat vykdydamas tęstinę teisingumo vykdymo veiklą, plėtros programose nustatomų pažangos priemonių nekoordinuoja bei projektų neįgyvendina.

Teismas nustato savo veiklos tikslus ir vertina jų pasiekimą. Vertinant Teismo veiklos tikslų įgyvendinimo poveikį visai visuomenei, vadovaujamosi nuomone, kad bendrą poveikį visai visuomenei lemia ne atskiras teismas, o teismų sistema (ypač atsižvelgiant į tai, kad galutinis rezultatas dažnai pasiekiamas tik po kelių instancijų teismų sprendimų).

1 lentelė. Strateginio ir (arba) veiklos tikslo „Užtikrinti kokybišką teisingumo vykdymą“ poveikio rodikliai

Poveikio rodiklis (matavimo vienetai)	Pradinė poveikio rodiklio reikšmė (metai)	Faktinės poveikio rodiklio reikšmės			Siektina poveikio rodiklio reikšmė (2025 m.)	Nacionaliniame pažangos plane nustatytos siektinos poveikio rodiklio reikšmės	
		2023 m.	2024 m.	2025 m.		2025 m.	2030 m.
1	2	3	4	5	6	7	8
Poveikio rodiklis E-13-001-11: Visuomenės pasitikėjimas teismais (proc.)	22,23 (2023 m.)	22,23	23,15	25,23	23,50	Netaikoma	Netaikoma

Duomenų šaltinis: „Vilmorus“ apklausos

II SKYRIUS

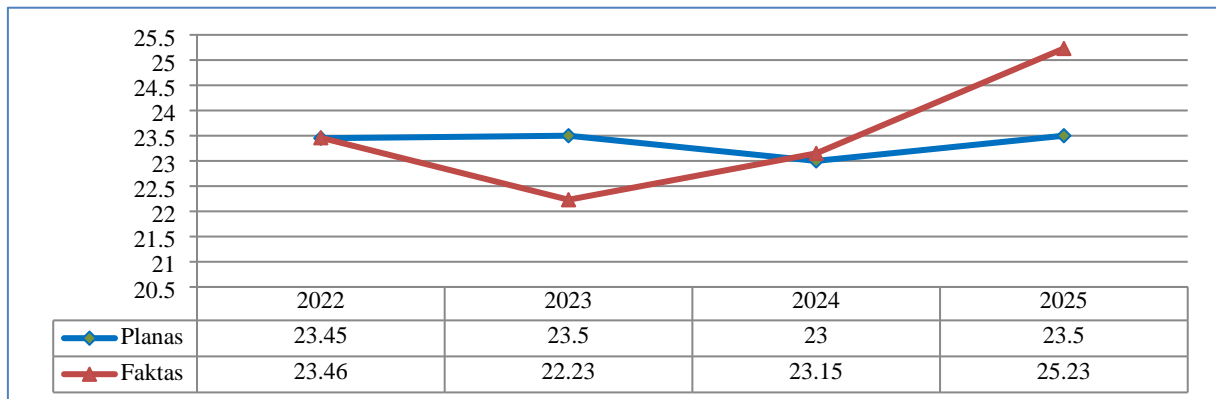
PROGRAMŲ ĮGYVENDINIMAS

Teismas nuolat vykdo vieną funkcijų vykdymo programą „Teisingumo vykdymas“, kuri yra finansuojama iš valstybės biudžeto lėšų. Programa „Teisingumo vykdymas“ yra Teismo vykdoma ilgalaikė funkcijų vykdymo programa, skirta Lietuvos Respublikos Konstitucijos teismams priskirtai funkcijai – vykdyti teisingumą – įgyvendinti. Teisingumo vykdymas yra nuolatinė Teismo veikla, todėl programa yra ilgalaikė ir tęstinė. Programa apima visas Teismo veiklos sritis. Ją vykdydamas Teismas prisideda prie konstitucinių vertybių gynimo, užtikrina asmenų teisę į teisingą ir nešališką teismą, viešą bylų nagrinėjimą, atitinkantį Europos Sąjungos reikalavimus ir geriausios teisminės praktikos standartus. Šios programos įgyvendinimas padeda gerinti visos Lietuvos teisinės sistemos veiklą, t. y. efektyvus teisėtų Teismo sprendimų priėmimas, tinkamas jų paskelbimas, šių sprendimų stabilumas, didėjanti Teismo veiklos kokybė ir jos viešumas, visuomenės pasitikėjimo teismų institucija didinimas.

Teismams įgyvendinant teisingumo vykdymo funkciją, remiantis Nacionalinės teismų administracijos, kuriai priskirtas 2021–2030 metų nustatytų pažangos priemonių koordinavimas, siūlymu, poveikio rodiklio „E-13-001-11: Visuomenės pasitikėjimas teismais (proc.)“ stebėsenos reikšmės nustatomos vertinant

UAB „Vilmorus“ atliktų tyrimų duomenis, pagal kuriuos visuomenės pasitikėjimo teismais faktinė reikšmė 2025 metais padidėjo ir siekė 25,23 proc.

1 paveikslas. Poveikio rodiklis „Visuomenės pasitikėjimas teismais (proc.)“

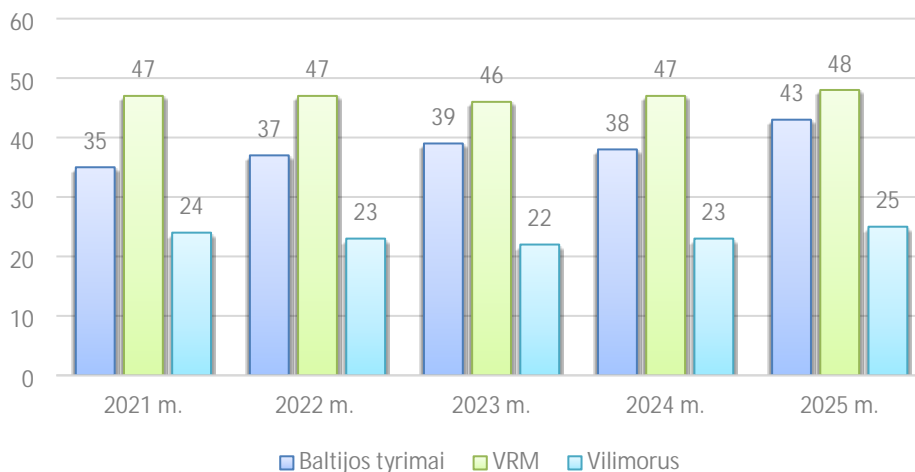

Duomenų šaltinis: „Vilmorus“ apklausos (metinis vidurkis)

Vis dėlto vertėtų pažymėti, kad skirtingų agentūrų vykdomų visuomenės apklausų rezultatai skiriasi ir tai greičiausiai lemia taikomos skirtingos apklausų metodikos, jose suformuluoti klausimai ir galimi atsakymų variantai. Kad rezultatai skiriasi, galima pamatyti iš toliau pateikiamo paveikslo.

2 paveikslas. Pasitikėjimas teismais („Baltijos tyrimų“, Vidaus reikalų ministerijos ir „Vilimorus“ apklausų rezultatų palyginimas)

Pasitikėjimas teismais, proc.

Tokie iš esmės skirtingi rezultatai leidžia abejoti vienos kurios nors apklausos rezultatais ir greičiausiai neatspindi visiškai objektyvios situacijos vertinant teismų veiklą ir jos efektyvumą kaip visumą. Bet iš esmės matyti, kad pasitikėjimas teismais pastaruosius metus nuosekliai auga.

2025 m. strateginiame veiklos plane buvo numatyta uždavinio „Vykdėti teisingumą ir užtikrinti konstitucinių vertybių gynimą“ priemonė „Užtikrinti kokybišką ir efektyvią teismo veiklą“. Ji susideda iš asmenų aptarnavimo kokybės, teismo išnagrinėtų ir gautų bylų santykio (proc.), teismo priimtų ir neapskųstų sprendimų santykio, teismo priimtų sprendimų (išnagrinėjus bylą) stabilumo (proc.) ir bylų nagrinėjimo greičio (dienomis).

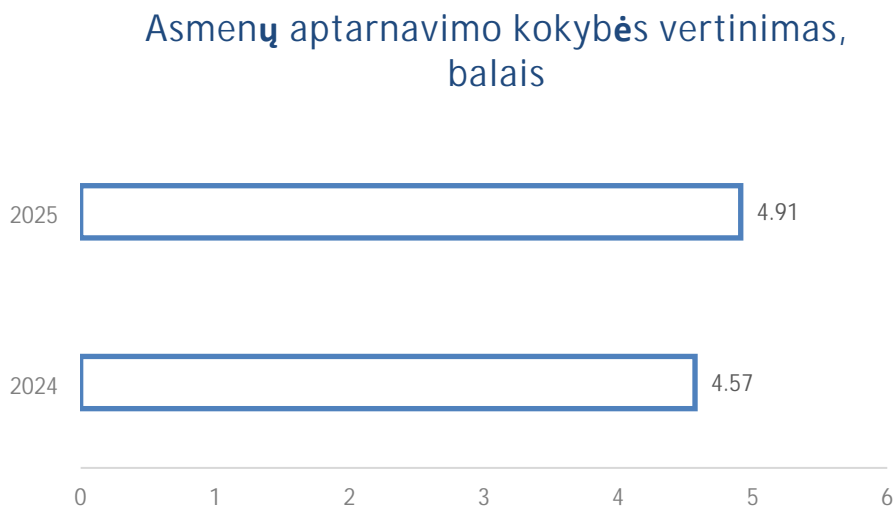
Asmenų aptarnavimo kokybės vertinimas

Siekiant įvertinti asmenų aptarnavimo Regionų administraciniame teisme kokybę, buvo atliekama anoniminė asmenų apklausa. Iš viso anketas užpildė 47 asmenys. Pirmą kartą šiemet anketą buvo galima užpildyti ir nuskenavus QR kodą.

Teismo lankytojų buvo teirujamasi, ar yra patenkinti teismo darbuotojų (ne teisėjų) aptarnavimo kultūra. Susumavus visus rezultatus, bendras teismo darbuotojų aptarnavimo kokybės įvertinimas siekė 4,91 balo iš 5 galimų (žr. 3 pav.). Tai aukščiausias rezultatas per pastarąjį laikotarpį, patvirtinantis augantį teismo lankytojų pasitenkinimą ir ryškų teigiamą požiūrį į teismo darbuotojų darbą.

Strateginiame Teismo 2024–2026 m. veiklos plane buvo numatyta stebėsenos rodiklio reikšmė – 4,3 balo. Taigi numatyta reikšmė viršyta net 0,61 balo.

3 paveikslas. Asmenų aptarnavimo kokybės vertinimas 2024–2025 m.

Kaip buvo pasiekti kiti uždaviniai ir priemonės, matyti iš toliau esančios lentelės.

2 lentelė. Priemonės „Užtikrinti kokybišką ir efektyvią teismo veiklą“ poveikio rodikliai

Stebėsenos rodiklio kodas	Uždavinių, priemonių, stebėsenos rodiklių pavadinimai ir matavimo vienetai	Pasiektas rezultatas 2025 m.	2025–2027 m. strateginiame veiklos plane nustatyta stebėsenos rodiklio reikšmė
R-13-00111-01-01-01	Teismo išnagrinėtų ir gautų bylų santykis (proc.)	105,32	100
R-13-001-11-01-01-02	Teismo priimtų ir neapskųstų sprendimų santykis	92,37	86,1
R-13-001-11-01-01-03	Teismo priimtų sprendimų (išnagrinėjus bylą) stabilumas	96,99	97,8
R-13-001-11-01-01-04	Bylų nagrinėjimo greitis (dienomis)	143,42	118

Teismo veiklos rezultatai pateikti plačiau III skyriuje.

3 lentelė. Valstybės veiklos srityse įgyvendinamos programos, pažangos ir tęstinės veiklos uždaviniai, jų asignavimai ir kitos lėšos bei poveikio rodikliai Regionų administraciniame teisme

Valstybės veiklos srities, programos, pažangos arba tęstinės veiklos uždavinio, poveikio rodiklio kodas	Valstybės veiklos srities, programos, pažangos arba tęstinės veiklos uždavinio, poveikio rodiklio pavadinimas	Asignavimai ir kitos lėšos (tūkst. Eur)				Poveikio rodiklių reikšmės						
		Planas (įskaitant patikslinimus)	Vykdymas	Plano įvykdymo proc.	Vykdymas nuo pažangos uždavinio įgyvendinimo pradžios	Faktinė poveikio rodiklio reikšmė		Siektina poveikio rodiklio reikšmė	Faktinė poveikio rodiklio reikšmė	Poveikio rodiklio pasiekimo proc.	Siektina poveikio rodiklio reikšmė	
						<i>n</i> – 2 metais	<i>n</i> – 1 metais				<i>n</i> metais	<i>n</i> metais
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
13	VALSTYBĖS VEIKLOS SRITIS: TEISINGUMAS	7 719,5	7 717,5	99,97	–							
13-001	Funkcijų vykdymo programa: Teisingumo vykdymas	7 719,5	7 717,5	99,97	–							
13-001-11-01	Tęstinės veiklos uždavinys: Vykdyti teisingumą ir užtikrinti	7 719,5	7 717,5	99,97								

	konstitucinių vertybių gynimą											
E-01-001- 11-01-01	Poveikio rodiklis: Visuomenės pasitikėjimas teismais (proc.)											
R-01-001- 11-01-01	Poveikio rodiklis (jei nėra nustatyto antro, ištrinti eilutę)											
1. Lietuvos Respublikos valstybės biudžetas, iš viso		7 719,5	7 717,5	99,97								
iš jo:		7 705,0	7 705,0	100,0								
1.1. valstybės biudžeto lėšos												
1.2. bendrojo finansavimo lėšos		–	–	–	–							
1.3. Europos Sąjungos ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšos		–	–	–	–							
1.4. pajamų įmokos ir kitos pajamos		14,5	12,5	86,21								
2. Kiti šaltiniai, išskyrus valstybės valdomų įmonių lėšas ir valstybės kontroliuojamų viešųjų įstaigų lėšas (Europos Sąjungos finansinė parama projektams įgyvendinti ir kitos teisėtai gautos lėšos, nurodant atskirus šaltinius)		–	–	–	–							
3. Valstybės valdomų įmonių lėšos		–	–	–	–							

4. Valstybės kontroliuojamų viešųjų įstaigų lėšos	–	–	–	–							
Iš viso 13-001 programai (1+2 +3+4)	7 719,5	7 717,5	99,97								
Iš viso 13 valstybės veiklos sričiai (1+2 +3+4)	7 719,5	7 717,5	99,97								

III SKYRIUS

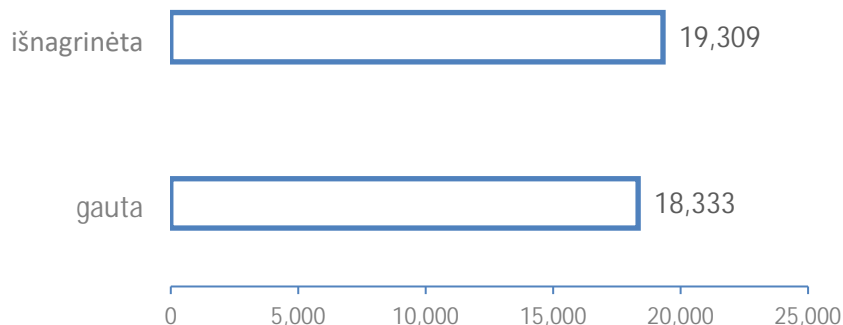
TEISMO VEIKLOS REZULTATAI

Gautos ir išnagrinėtos bylos

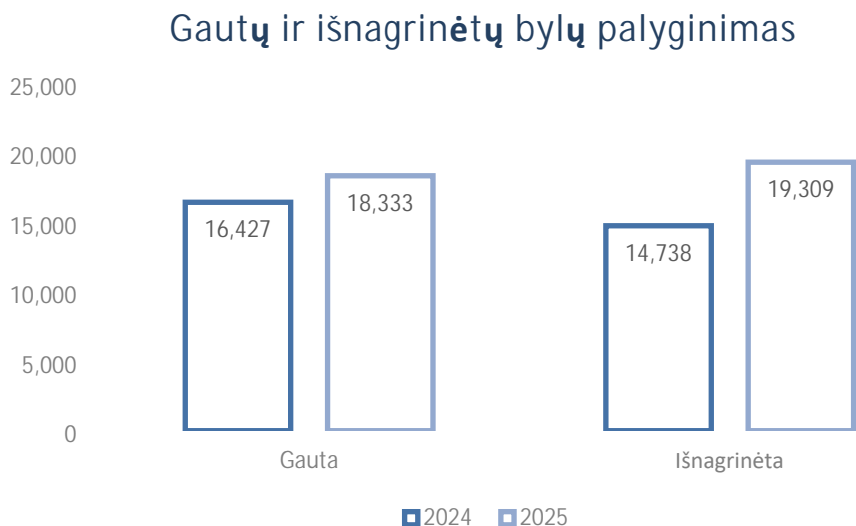
Remiantis Nacionalinės teismų administracijos (toliau – NTA) pateiktais duomenimis, 2025 metais Regionų administraciniame teisme gauti 18 333 skundai (prašymai, pareiškimai) (toliau vadinama – skundai), iš jų net 16 356 skundai elektronine forma, o tai yra 89 proc. visų skundų (palyginti 2024 m. šis procentas buvo labai panašus – 90 proc.). Iš 2025 m. gautų 18 333 skundų išnagrinėtos 19 309 bylos. Taigi išnagrinėta 976 bylomis (arba 5 proc.) daugiau, nei gauta. Iš gautų bylų apie 17 proc. skundų atsisakyta priimti (laikoma nepaduotais nepašalinus skundo (prašymų, pareiškimų) trūkumų).

4 paveikslas. Gautų ir išnagrinėtų bylų skaičius 2025 metais

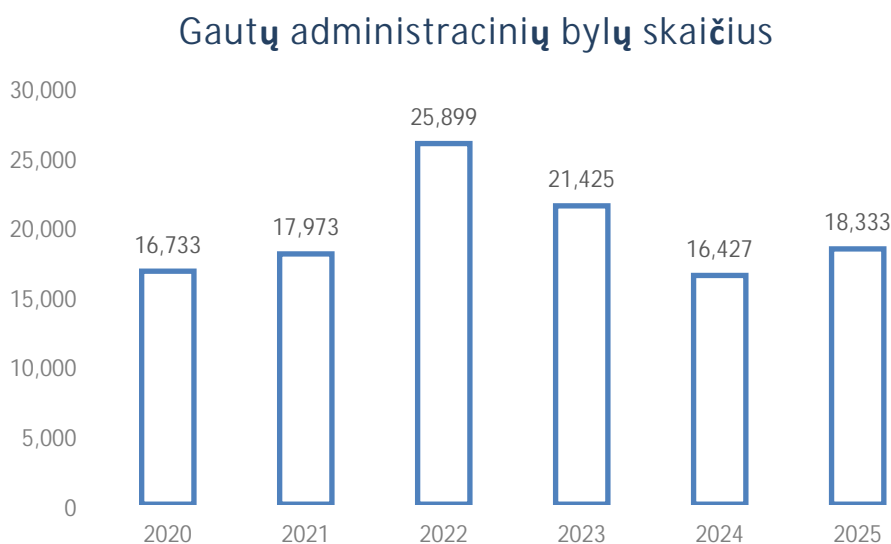
Gautos ir išnagrinėtos bylos 2025 m.

Palyginti su 2024 metais, 2025 m. gavome 11 proc. daugiau bylų, o išnagrinėjome net 31 proc. daugiau.

5 paveikslas. 2024 ir 2025 m. gautų ir išnagrinėtų bylų palyginimas

Nors išnagrinėjome daugiau bylų nei gavome, vis dėlto nepavyko itin ženkliai sumažinti bylų likučio ir šiuos metus baigėme turėdami 6 438 neišnagrinėtas bylas (palyginti, 2025 m. pradžioje bylų likutis buvo 7 414). Šis likutis, nors ir beveik 1 000 bylų mažesnis, išlieka dėl kelių priežasčių: jau penkerius metus iš eilės gaunamo didelio bylų skaičiaus, taip pat nemažai gaunamų skundų, kurie turi būti išnagrinėti skubos tvarka pagal įstatymuose nustatytus sutrumpintus bylų išnagrinėjimo terminus.

6 paveikslas. Gautų administracinių bylų skaičius 2020–2025 metais

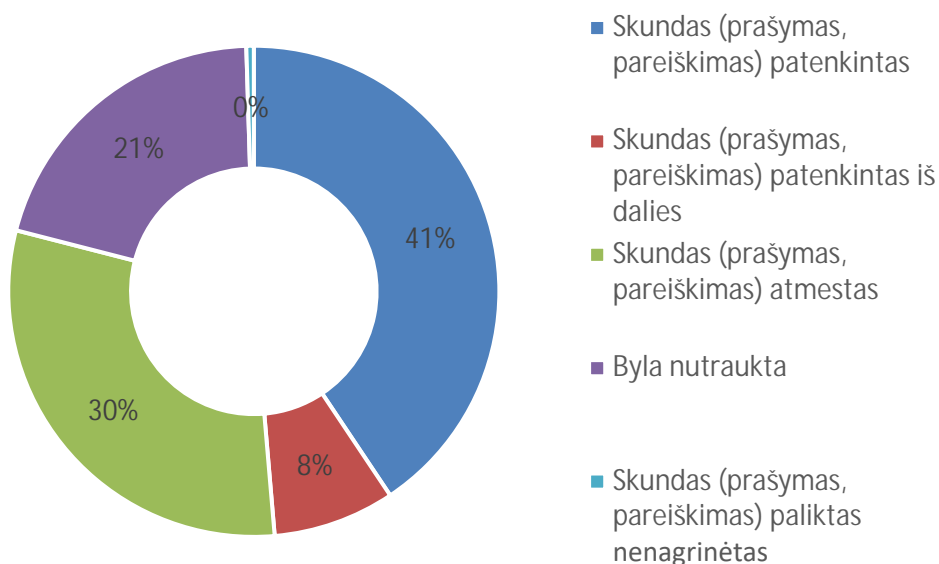
Trečioji svarbi priežastis – besitęsianti didelė personalo kaita jau dėl kelerius metus dėl per menko finansavimo neužtikrinamo konkurencingo darbo užmokesčio: 2025 m. išėjo 10 teisėjų padėjėjų ir 3 teismo posėdžių sekretoriai, atėjo 8 teisėjų padėjėjai ir 4 teismo posėdžių sekretoriai. Metų gale mums trūko 4 teisėjų padėjėjų ir 4

teismo posėdžių sekretorių. Naujiems darbuotojams reikėjo laiko adaptacijai ir mokymams, todėl teisėjai bei patyrę darbuotojai dalį darbo laiko skyrė mentorystei.

Kaip ir 2024 m., 2025 m. reikšminga dalis – net 49 proc. – išnagrinėtų skundų buvo patenkinti visiškai arba patenkinti iš dalies (iš jų apie 82 proc. – bylose dėl prašymų dėl vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą skolos išieškojimo). 30 proc. atvejų skundai yra atmesti, 21 proc. atvejų bylų nutraukta, dažniausiai, jei pareiškėjas atsiėmė skundą, ginčo šalys susitarė taikiai.

7 paveikslas. 2025 metais išnagrinėtų administracinių bylų pasiskirstymas pagal rezultatą

Išnagrinėtų administracinių bylų pasiskirstymas pagal rezultatą, proc.

2025 metais daugiausia gauta bylų dėl prašymų dėl vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą skolos išieškojimo, bylų dėl kitų ginčų viešojo administravimo srityje, taip pat bylų dėl užsieniečių teisinės padėties (4 lentelė).

4 lentelė. Regionų administraciniame teisme 2025 metais gautos bylos pagal sritis ir procentinis pokytis, palyginti su 2024 metais gautų atitinkamos srities bylų skaičiumi

Gauta bylų pagal sritis 2025 m.	Vnt.	Pokytis
Prašymai dėl vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą skolos išieškojimo	10 773	+15 %
Bylos dėl kitų ginčų viešojo administravimo srityje	1 798	+129 %
Bylos dėl užsieniečių teisinės padėties	1 123	-25 %

Bylos dėl bausmių vykdymo ir suėmimo sąlygų	799	-11 %
Bylos dėl valstybės tarnybos ir valstybės tarnautojo statuso įgijimo, praradimo ir atsakomybės	783	+247 %
Bylos dėl žemės teisinių santykių	403	+59 %
Bylos dėl nacionalinių, ES ir užsienio institucijų finansinės paramos	392	-32 %
Bylos dėl statybos	359	+2 %
Bylos dėl aplinkos apsaugos	275	+4 %
Bylos dėl vietos savivaldos	266	+12 %

Taigi 2025 metais, palyginti su 2024 metais, Regionų administraciniame teisme labiausiai išaugo bylų dėl valstybės tarnybos ir valstybės tarnautojo statuso bylų – net 3,5 karto, daugiau nei dvigubai išaugo bylų dėl kitų ginčų viešojo administravimo srityje ir daugiau nei per pusę daugiau bylų dėl žemės teisinių santykių skaičius, šiek tiek padaugėjo bylų dėl vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą bei statybos ir aplinkos apsaugos srityse, o trečdaliu sumažėjo bylų dėl nacionalinių, Europos Sąjungos ir užsienio institucijų finansinės paramos, ketvirtadaliu – dėl užsieniečių teisinės padėties.

5 lentelė. Regionų administraciniame teisme 2025 metais išnagrinėtos bylos pagal sritis ir procentinis pokytis palyginti su 2024 metais išnagrinėtų bylų pagal atitinkamas sritis skaičiumi

Išnagrinėta bylų pagal sritis 2025 m.	Vnt.	Pokytis
Prašymai dėl vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą skolos išieškojimo	11 333	+34 %
Bylos dėl kitų ginčų viešojo administravimo srityje	1 775	+164 %
Bylos dėl užsieniečių teisinės padėties	1 227	-15 %
Bylos dėl kitų ginčų dėl valstybės tarnybos, valstybės tarnautojo statuso įgijimo, praradimo ir atsakomybės	831	+340 %
Bylos dėl bausmių vykdymo ir suėmimo sąlygų	794	-1 %
Bylos aplinkos apsaugos	498	+124 %
Bylos dėl nacionalinių, Europos Sąjungos ir užsienio institucijų finansinės paramos	456	-9 %
Bylos dėl statybos	390	+28 %
Bylos dėl žemės teisinių santykių	328	+30 %
Bylos dėl vietos savivaldos	261	+18 %

Taigi 2025 metais, palyginti su 2024 metais, daugiau nei tris kartus išaugo išnagrinėtų bylų dėl valstybės tarnybos ir valstybės tarnautojo statuso skaičius, taip pat

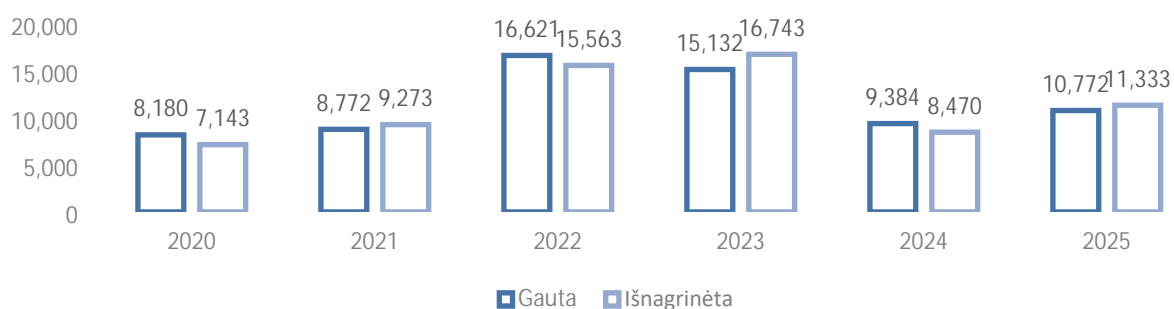
reikšmingai padaugėjo išnagrinėtų bylų dėl kitų ginčų viešojo administravimo ir aplinkos apsaugos srityse, šiek tiek augo išnagrinėtų bylų dėl vietinės rinkliavos, bylų dėl statybos ir bylų dėl žemės teisinių santykių skaičius, o sumažėjo bylų dėl užsieniečių teisinės padėties, bylų dėl nacionalinių, Europos Sąjungos ir užsienio institucijų finansinės paramos bei bylų dėl bausmių vykdymo ir suėmimo sąlygų.

Kaip matyti, reikšmingai padaugėjo išnagrinėtų bylų aplinkos apsaugos srityje. Šiam rodikliui turėjo įtakos tai, kad Teismas atsinaujino ir išnagrinėjo anksčiau sustabdytų 250 bylų dėl gamintojams ir importuotojams išduotų pakuočių atliekų sutvarkymą patvirtinančių dokumentų panaikinimo teisėtumo ir pagrįstumo, Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui apeliacine tvarka liepos mėnesį išnagrinėjus bylą pagal VŠĮ „Žalioji taškas“ skundą Aplinkos apsaugos departamentui prie Aplinkos ministerijos.

Nors 2022–2023 m. trukęs bylų pagal prašymus dėl vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą skolos išieškojimo bumus sumažėjo apie 40 proc., pastaraisiais metais stebimas nežymus šių bylų augimas. 2025 metais, kaip matyti, šios kategorijos bylų ne tik gauta, bet ir išnagrinėta daugiau palyginti su 2024 metais. Šios kategorijos bylos sudaro didžiąją dalį, t. y. beveik 60 proc., gautų ir išnagrinėtų visų bylų. Šios kategorijos bylų nagrinėjimas išsiskiria tuo, kad reikalauja didesnių finansinių teismo išlaidų, siunčiant ir įteikiant teismo procesinius dokumentus.

8 paveikslas. 2020–2025 metais gautų ir išnagrinėtų bylų pagal prašymus dėl vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą skolos išieškojimo skaičius

Gautų ir išnagrinėtų bylų pagal prašymus dėl vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą skolos išieškojimo skaičius

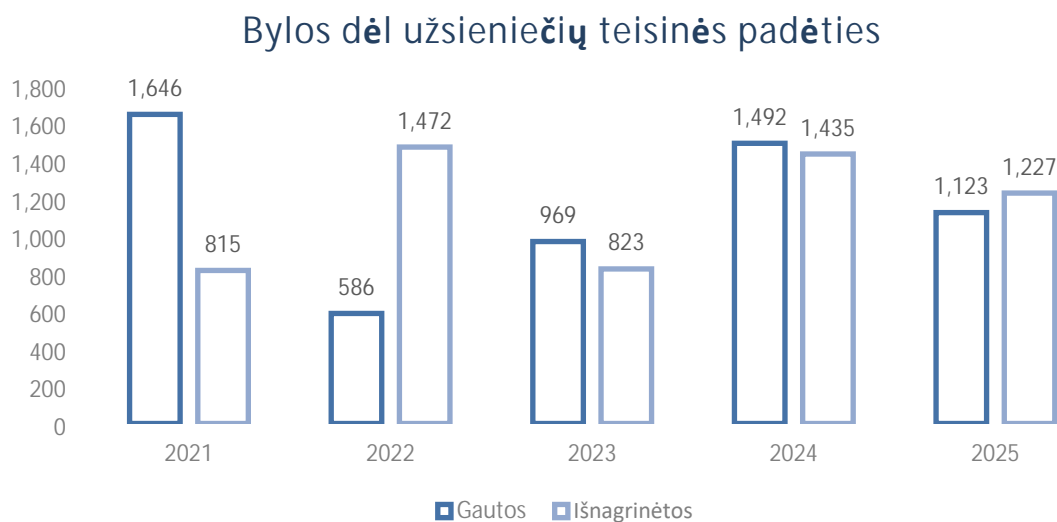

Ne tik gauta, bet ir išnagrinėta daugiau bylų dėl žemės teisinių santykių. Nagrinėjant šių bylų kategorijas pastebėta, kad padaugėjo gaunamų bylų dėl žemės

paėmimo visuomenės poreikiams, kurioms nagrinėti nustatyta speciali tvarka ir sutrumpinti proceso terminai.

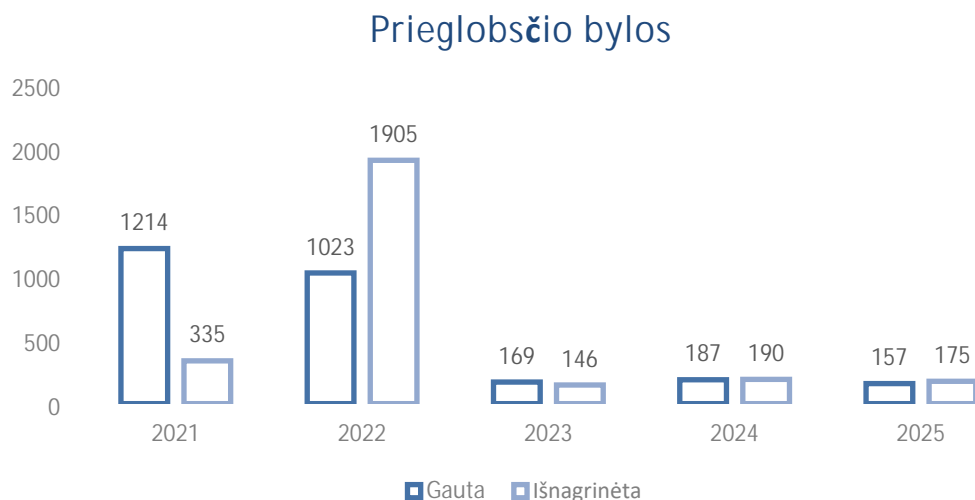
Dar viena kategorija bylų, kurių nemažą skaičių jau kelinti metai gauna Teismas, tačiau situacija stabilizuojasi, – tai bylos dėl užsieniečių teisinės padėties. Teismas šios kategorijos bylose vertina Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos priimtų administracinių sprendimų teisėtumą ir (ar) pagrįstumą, taip pat pagal administracinių teismų praktiką kruopščiai įvertinama kiekvieno užsieniečio individuali situacija, jo nurodomos faktinės aplinkybės. Šias bylas Teismas taip pat turi išnagrinėti per sutrumpintą bylos išnagrinėjimo terminą.

9 paveikslas. 2021–2025 metais administraciniuose teismuose gautų ir išnagrinėtų bylų dėl užsieniečių teisinės padėties palyginimas

Per sutrumpintą bylos išnagrinėjimo terminą turi būti išnagrinėta specialių žinių tarptautinės pagalbos srityje reikalaujanti kita bylų kategorija – bylos dėl prieglobsčio, tačiau jau trejus metus iš eilės stebima šių bylų mažėjimo ir stabilizavimosi tendencija.

10 paveikslas. 2021–2025 metais administraciniuose teismuose gautų ir išnagrinėtų prieglobsčio bylų palyginimas

Teismas šios kategorijos bylose paprastai tikrina, ar yra realiai egzistuojančių priežasčių, jog pareiškėjai, grįžę į kilmės valstybę, bus kankinami, su jais bus žiauriai, nežmoniška elgiamasi arba bus žeminamas jų orumas, ar jie bus tokiu būdu baudžiami, ar bus pažeistos jų žmogaus teisės ir pagrindinės laisvės. Dažniausiai dėl nesuteikto prieglobsčio skundžiasi prieglobsčio prašytojai iš Baltarusijos Respublikos, Ukrainos Respublikos, Rusijos Federacijos, Irako Respublikos, Uzbekistano Respublikos, Azerbaidžano Respublikos, Turkijos Respublikos ir Pakistano Islamo Respublikos.

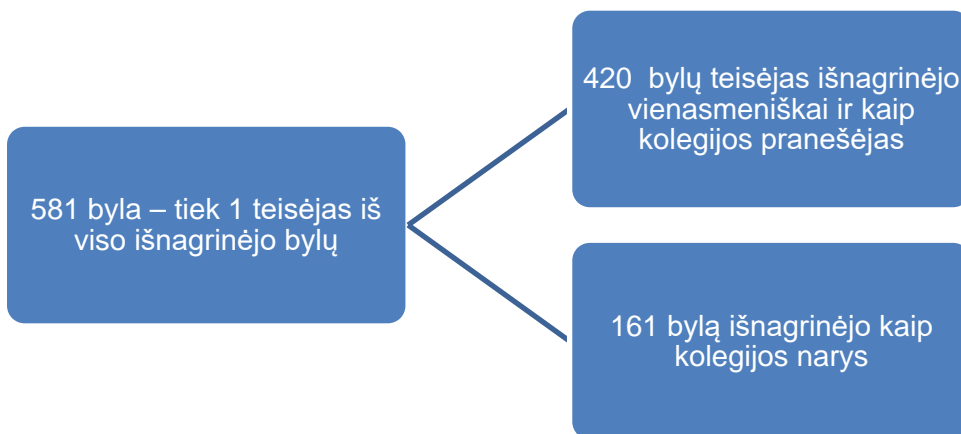
Pažymėtina ir tai, kad užsieniečių teisinės padėties ir prieglobsčio bylų nagrinėjimas išskirtinis, nes bene kiekvieną bylą nagrinėjant teismo posėdžiuose paprastai reikalingas vertėjas, galintis versti į pareiškėjui suprantamą kalbą (dažniausiai tai būna prancūzų, rusų ar anglų kalba, tačiau kartais prireikia ir urdų, farsi, tamilų, iraniečių, somalių, persų kalbų vertėjų), dėl to užtrunka procesinių dokumentų vertimas, teismo posėdžiai dažnai užsitęsia, juos nagrinėja trijų teisėjų kolegija dažniausiai žodinio proceso tvarka. Tai daro įtaką kitų bylų nagrinėjimo operatyvumui.

Teismo darbo krūvis

2025 metais vienasmeniškai teisėjai išnagrinėjo 15 596, kaip kolegijos pranešėjai – 3 713, o kaip kolegijos nariai – 7 396 bylų. Taigi, atsižvelgiant į tai, kad Teisme visus metus vidutiniškai dirbo 46 teisėjai, vidutiniškai vienas teisėjas per metus vienasmeniškai ir kaip kolegijos pranešėjas išnagrinėjo 420 administracinių bylų. Kaip kolegijos narys kiekvienas teisėjas 2025 metais dar išnagrinėjo vidutiniškai po 161 bylą.

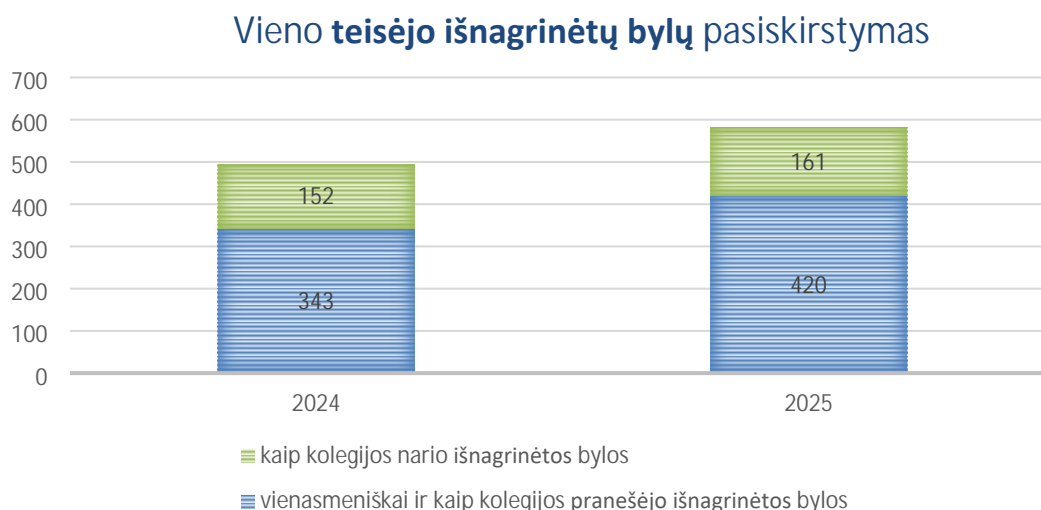
Vadinasi, iš viso teisėjas 2025 metais vidutiniškai išnagrinėjo po 581 bylą arba 2,3 bylos per vieną darbo dieną.

11 paveikslas. Vieno teisėjo išnagrinėtų bylų pasiskirstymas per metus (vidurkis) 2025 m.

Atsižvelgiant į tai, kad 2024 m. vienas teisėjas per metus išnagrinėjo 495 bylas, o 2025 m. – net 581 bylą, darytina išvada, kad per 2025 metus vienas teisėjas išnagrinėjo net apie 20 proc. bylų daugiau. Labiausiai padaugėjo bylų, išnagrinėtų vienasmeniškai ir kaip kolegijos pranešėjo, – net 77 bylomis daugiau per metus.

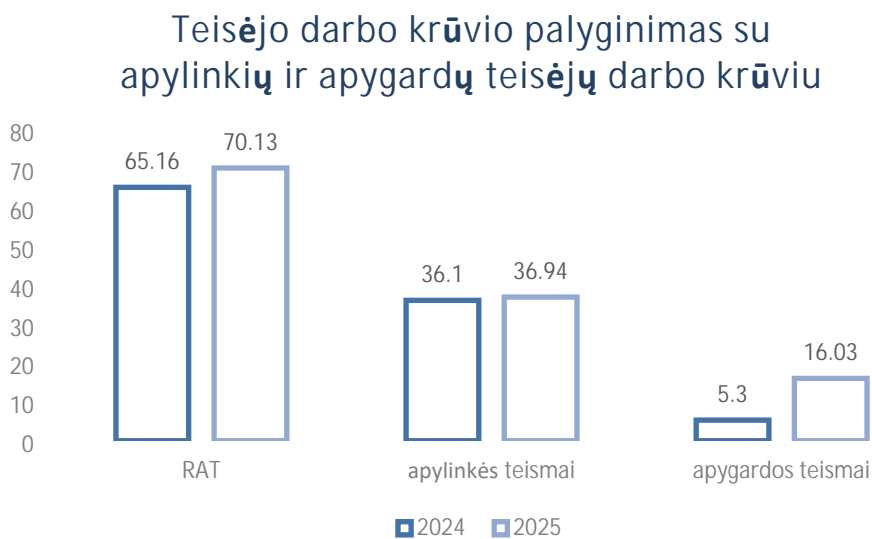
12 paveikslas. Vieno teisėjo išnagrinėtų bylų pasiskirstymas 2024–2025 m.

Kad teismo valstybės tarnautojų ir darbuotojų darbo krūvis yra milžiniškas, matyti ir iš Teismo teisėjų darbo krūvio koeficiento (žr. 13 pav.), kuris apskaičiuojamas pagal Darbo krūvio skaičiavimo teismuose tvarkos aprašą, patvirtintą Teisėjų tarybos 2015 m. gegužės 29 d. nutarimu Nr. 13P-79-(7.1.2). Šis koeficientas parodo, kiek bylų

ir kitų procesinių dokumentų teisėjas išnagrinėja per mėnesį, įvertinus jų sudėtingumą. Šiais metais Regionų administracinio teismo teisėjo krūvio koeficientas yra 70,13 (Vilniaus rūmuose – 70,07, Kauno rūmuose – 68,12, Klaipėdos rūmuose – 62,59, Šiaulių rūmuose – 70,57 ir Panevėžio rūmuose – 53,84). Palyginti apylinkės teismuose šis koeficientas 2025 m. siekė 36,94, o apygardos teismuose šis koeficientas vidutiniškai siekė 16,03). Taigi administracinio teismo teisėjo darbo krūvis iš esmės mažiausiai yra dvigubai didesnis nei kitų teismų teisėjų darbo krūvis.

13 paveikslas. Teisėjo darbo krūvio palyginimas su apylinkių ir apygardų teisėjų darbo krūviu

Bylų nagrinėjimo greitis ir stabilumas

2025 metais Teismas užtikrino nuoseklų bylų nagrinėjimą, išlaikydamas aukštą sprendimų stabilumo lygį ir efektyvų procesų valdymą.

Vidutiniškai viena byla Teisme buvo išnagrinėta per 143,42 dienas (palyginti 2024 m. šis terminas buvo 114,14 dienos). Nežymų bylų nagrinėjimo pailgėjimą, kaip jau buvo minėta, lėmė didelis skaičius išnagrinėtų sustabdytų bylų. Bylų nagrinėjimo trukmei taip pat turėjo įtakos daugiau gaunamų didelės apimties sudėtingų bylų dėl tiesiogiai taikytinos Europos Sąjungos teisės taikymo ir aiškinimo, keliamų fakto ir teisės klausimų kompleksiskumo ir sudėtingumo bei vertinamų faktinių situacijų naujumo įvairiose gyvenimo srityse. Tačiau apskritai bylų, išskyrus bylas, kurių nagrinėjimo terminai apibrėžti įstatymais, nagrinėjimo trukmė sutrumpėjo 3,8 mėnesio.

2025 metais iš 19 309 teismo priimtų sprendimų apeliacine tvarka apskūsti 1 473, t. y. net 92,37 proc. teismo sprendimų tenkino proceso šalis (palyginti 2024 m. – 88 proc.).

Teismo priimtų sprendimų išnagrinėjus bylą stabilumas (nebuvo panaikinta aukštesnės instancijos teismo) siekė 96,99 proc. (palyginti 2024 m. 96,61 proc.).

Bylos, kurių nagrinėjimas užsitęsė

Regionų administraciniame teisme gruodžio pabaigoje buvo 1 054 bylos, kurių nagrinėjimas užsitęsė ilgiau nei metus. Iš jų 501 byla nagrinėjimas buvo sustabdytas.

Dažniausiai bylų nagrinėjimas sustabdomas, kai negalima nagrinėti bylos, iki bus išspręsta kita nagrinėjama byla, kai teismas kreipiasi į specialiąją teisėjų kolegiją, Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismą.

2025 metais nemažai bylų buvo sustabdyta, kol:

- Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme apeliacine tvarka bus išnagrinėta byla dėl sumažintos gražintinos natūra žemės, iš kurios būtų galima rinktis gražintinus žemės sklypus (LVAT administracinės bylos numeris eA-98-502/2026);

- iki įsiteisės galutinis procesinis sprendimas Regionų administracinio teismo administracinėje byloje Nr. e12-112-438/2026 dėl teisėjų prašomos turtinės žalos atlyginimo.

2025 metais buvo sustabdytos mažiausiai 3 bylos, kuriose teismas nutarė kreiptis į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą dėl: Juridinių asmenų registro nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. 1407, 106 punkte įtvirtinto teisinio reguliavimo; Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. birželio 22 d. nutarimo, kuriuo buvusiam Viešojo saugumo tarnybos vadovui buvo skirta tarnybinė nuobauda – papeikimas; Lietuvos Respublikos Prezidento priimto dekreto dėl pilietybės netekimo teisėtumo.

Siekiant užtikrinti proceso operatyvumą, Teisme kartą per ketvirtį visose sustabdytose bylose patikrinama, ar neišnyko sustabdymo pagrindai, ir esant galimybei bylos nagrinėjimas atnaujinamas.

Kaip buvo minėta, augantis skubos tvarka nagrinėjamų bylų skaičius daro įtaką kitų bylų, kurių teisme gaunama vis daugiau, nagrinėjimo operatyvumui.

Procesų trukmei įtakos turi ir organizaciniai veiksniai: laikinas ar ilgalaikis teisėtas bylą nagrinėjančių teisėjų nebuvimas darbe, kitų kolegijos narių užimtumas, didelis einamųjų metų bylų skaičius bei nemažas bylų likutis iš ankstesnių metų,

susidaręs, be kita ko, dėl 2021–2024 m. laikotarpiu buvusio teisėjų trūkumo ir nuolatinės teisėjų padėjėjų kaitos.

Apibendrinant pažymėtina, kad didžioji dalis ilgiau nei metus nagrinėjamų bylų yra susijusios su objektyviomis procesinėmis kliūtimis arba padidėjusiu sudėtingų ir skubos tvarka nagrinėtinų bylų srautu. Teismas nuosekliai taiko vidines kontrolės priemones, siekdamas kuo operatyviau atnaujinti sustabdytų bylų nagrinėjimą ir mažinti užsitęsusių bylų skaičių, užtikrindamas proceso koncentracijos ir ekonomiškumo principų įgyvendinimą.

Taikūs susitarimai

Nuo 2025 m. sausio 1 d. iki 2025 m. gruodžio 31 d. Teisme mediacijos procesas buvo inicijuotas 26 bylose ir baigtas 13 bylų: 6 bylose pasirašyta taikos sutartis, 3 bylose mediacija baigta ginčo šalims pasitraukus iš teisminės mediacijos proceso, 2 bylose mediacija užbaigta pasibaigus teismo nutartyje nustatytam teisminės mediacijos terminui, 2 bylose mediacija baigta teismo mediatoriumi nutraukus teisminės mediacijos procesą.

Dažniausiai mediacija buvo taikoma bylose dėl aplinkos apsaugos ir žemės teisių santykių, taip pat bylose dėl nacionalinių, Europos Sąjungos ir užsienio institucijų finansinės paramos.

Į Teisėjų, kuriems suteiktas mediatoriaus statusas, sąrašą yra įrašyti 9 Regionų administracinio teismo teisėjai. 2025 m. teisminę mediaciją vykdė 2 iš jų.

Veiklos viešinimas

Regionų administracinis teismas 2025 metais vėl pateko tarp 10-ies dažniausiai minimų teismų Lietuvos žiniasklaidos priemonėse.

2025 metais Teismo interneto svetainėje ir elektroniniais laiškais visuomenės informavimo priemonėms buvo išplatinti 172 pranešimai apie Teisme nagrinėtas bylas ir priimtus procesinius sprendimus bei Teisme vykusius renginius. Visuomenės informavimo priemonėse Teismas buvo paminėtas 1 563¹ kartus. Palyginti su 2024 m., šis skaičius yra beveik dvigubai didesnis.

---

¹ UAB „Mediaskopas“ įrankio „STATION“, kurį Lietuvos žiniasklaidos monitoringe naudoja NTA Komunikacijos skyrius, duomenys. Paminėjimai pradėti skaičiuoti nuo 2025 m. balandžio mėnesio.

Didelį žiniasklaidos susidomėjimą sukėlė Teismo spaudos pranešimai rezonansinėse bylose, pavyzdžiui, byloje pagal Margaritos Drobiazko skundą dėl pilietybės netekimo; byloje pagal Monikos Navickienės skundą dėl Seimo Etikos ir procedūrų komisijos išvados panaikinimo; levos Trinkūnaitės byloje, kur teismas pripažino, kad ji, kaip investuotoja, neatitinka nacionalinio saugumo; byloje, kurioje Teismas atmetė buvusio „Snoro“ vadovo skundą dėl senatvės pensijos skyrimo; byloje, kurioje Teismas panaikino Konkurencijos tarybos nutarimą dėl konkurenciją ribojančio susitarimo dėl kompensuojamųjų vaistų antkainių; byloje, kur Teismas atsisakė priimti Seimo narių grupės skundą dėl Seimo Pirmininko potvarkio dėl kandidato į Konstitucinio Teismo teisėjus; apie Prezidento Gitano Nausėdos bylą dėl jo politinės reklamos laidoje „Kitokie pasikalbėjimai“; apie tai, kad Teismas priteisė 560 000 Eur už neteisėtai nugriautą motelį Neringoje.

Per metus parengėme kelis straipsnius teismo veiklos temomis. 2025 m. kovo 19 d. publikavome straipsnį apie pirmą kartą Regionų administraciniame teisme pradėtą modelinį procesą. 2025 m. kovo 24 d. publikuotas straipsnis apie administracinių bylų, susijusių su konkurencijos teisiniais santykiais, nagrinėjimo ypatumus. Spalio 22 d. išplatintas straipsnis „Mediacija administraciniuose ginčiuose: kelias į pasitikėjimu grįstą dialogą“, kuriame aprašoma teisminės mediacijos padėtis administracinėje justicijoje bei teisėjos S. Fomičiovos dalyvavimas Mykolo Romerio universiteto organizuotoje diskusijoje „Taikus ginčo sprendimas viešajame administravime: skambi idėja ar reali galimybė?“, o lapkričio 25 d. paskelbtas straipsnis apie tai, kaip išvengti teismo dėl nesumokėtos vietinės rinkliavos už šiukšles ir ką daryti gavus teismo dokumentus.

Teismo išplatinti pranešimai visuomenės informavimo priemonėms ir NTA buvo skelbiami naujienų portaluose *delfi.lt*, *lrytas.lt*, *15min.lt*, *diena.lt*, *alfa.lt*; *lrt.lt*, *teismai.lt*, *vz.lt*, *ve.lt*, *jp.lt*, *tv3.lt*, *atviraklaipeda.lt*, *infolex.lt*, *teise.pro*, publikuojami laikraščiuose „Lietuvos rytas“, „Kauno diena“, juos skelbė naujienų agentūros BNS ir ELTA, apie juos buvo informuojama televizijos ir radijo žiniuose.

Teismo pirmininkas

Gediminas Užubalis

Teismo pirmininko padėjėja
ryšiams su žiniasklaida ir visuomene

Sigita Gamulėnienė

DETALŪS METADUOMENYS	
Dokumento sudarytojas (-ai)	Regionų administracinis teismas
Dokumento pavadinimas (antraštė)	Regionų administracinio teismo 2025 metų veiklos ataskaita
Dokumento registracijos data ir numeris	2026-02-27 Nr. B-447
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	-
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	0
Pagrindinio dokumento pridedamų dokumentų skaičius	0
Parašo paskirtis	pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Sigita Gamulėnienė Vyriausiasis specialistas (teismo pirmininko tarnybos darbuotojas)
Parašo sukūrimo data ir laikas	2026-03-02 10:22:54 GMT+2
Parašo formatas	XAdES-A
Laiko žymoje nurodytas laikas	2026-03-02 10:23:10 GMT+2
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	ADIC CA ECC
Sertifikato galiojimo laikas	2024-07-03 13:18:47 GMT+3 - 2028-07-02 13:18:47 GMT+3
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	-
Parašo paskirtis	pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Gediminas Užubalis Pirmininkas
Parašo sukūrimo data ir laikas	2026-03-03 10:00:30 GMT+2
Parašo formatas	XAdES-A
Laiko žymoje nurodytas laikas	2026-03-03 10:00:46 GMT+2
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	RCSC IssuingCA-2
Sertifikato galiojimo laikas	2026-02-23 12:17:10 GMT+2 - 2028-02-23 12:17:10 GMT+2
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	-
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	Lietuvos teismų informacinė sistema
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	Atitinka specifikacijos keliamus reikalavimus. Visi dokumente esantys elektroniniai parašai galioja. (2026-03-05 13:02:29)
Elektroninio dokumento nuorašo atspausdinimo data ir ją atspausdinęs darbuotojas	Nuorašą suformavo LITEKO 2026-03-05 13:02:29
Paieškos nuoroda	-
Papildomi metaduomenys	-